

■ article

REVISTA D'HISTÒRIA DE LA FILOSOFIA CATALANA,
Números 9/10, 2015 | Print ISSN 2014-1572 / Online ISSN 2014-1564
DOI: 10.2436/20.3001.02.106 | P. 35-53
Data de recepció: 12/09/2014 / Data d'admissió: 25/09/2014
<http://revistes.iec.cat/index.php/JOCIH>

«Com si en dependís la salvació de la meva ànima o la sort de la Ciutat». Introducció a l'obra teòrica d'Eugeni Ors relacionada amb la pensió d'estudis de la Diputació: procés de creació i adjudicació

Víctor Pérez i Flores

Universitat de Girona
moixic@gmail.com

resum

Aquest article constitueix una introducció general a l'obra teòrica de formació filosòfica d'Eugeni d'Ors; la relacionada amb la concessió d'una pensió d'estudis de la Diputació Provincial de Barcelona. S'hi exposa el procés de creació i adjudicació a partir d'una pintoresca Comissió de Nous Serveis constituïda *ad hoc* per a la publicació d'aquestes beques. Es fa el seguiment de la producció periodística publicada paral·lelament, que suggereix una intervenció orsiana més o menys directa en la redacció del projecte. Finalment, incorpora un document inèdit que evidencia la importància que Eugeni d'Ors donà a aquesta producció teòrica, avui inèdita i gairebé del tot desconeguda.

paraules clau

Eugeni d'Ors; filosofia catalana; Noucentisme.

Tota aproximació introductòria a l'obra d'Eugeni d'Ors sempre haurà d'acarar el rar inconvenient de presentar un personatge que, si bé no és un clàssic indiscutible, tampoc resulta ser un absolut desconegut. Aquest nom circula —de manera decididament discreta i amb major o menor prestigi, o excentricitat— per un ampli espectre de la cultura europea; no se sap massa bé quan la notícia que se'n dona resulta tediosament propedèutica o, d'altra banda, excessivament especialitzada. Per tant, més que no pas provar fortuna especulant sobre allò que pugui ser pertinent en una introducció, potser pot resultar més interessant i escaient examinar directament aquesta naturalesa clarobscura del personatge i la seva obra sense donar per fet cap coneixement previ.

Per aproximar-nos a la qüestió, el primer que cal tenir en compte és que Eugeni d'Ors s'expressa originalment en tres llengües diferents — català, castellà i francès—, gaudint en cada cas d'una recepció immediata raonablement afortunada dins de cadascun d'aquests sistemes literaris. I, tanmateix, és considerat en cadascuna d'aquestes comunitats culturals com un element estrany. Eugeni d'Ors resulta essencialment tangencial a totes les tradicions literàries, i culturals, que el podrien o l'haurien d'acollir com a propi. En els casos dels sistemes literaris castellà i francès l'estranyament és natural i fàcilment explicable; es tracta d'un fill adoptiu: d'una banda, el lector francès que coneix Eugeni d'Ors —normalment especialista en qüestions estètiques i de teoria de l'art— associa la producció orsiana a una teoria de les arts que, per bé que hagi estat escrita originalment en francès, propugna una visió estètica que utilitza un imaginari conceptual que sovint es val i s'alimenta de l'arquetipus que té el lector francès de la cultura espanyola; es tracta d'un dels grans teòrics del concepte de «barroc» i, a més, proposa Picasso com a pivot de la pintura del segle XX. De l'altra banda, el lector castellà rep des de l'inici de la carrera orsiana obres, enquadrades en volum, que són presentades com a traduccions del català i exemples clars i específics de la renovació cultural a Catalunya —i del català. En un i altre cas, amb independència de l'èxit de la recepció que puguin tenir els llibres d'Eugeni d'Ors, no seran acollits com un producte propi.

El cas de la relació d'estranyesa d'Ors amb la cultura catalana s'expressa, però, de manera diferent i força més complexa. Aquesta no pot delegar l'assumpció d'Eugeni d'Ors com a element propi i central. El nom d'Eugeni d'Ors, ja sigui en el seu vessant periodístic o d'activista cultural, és massa present en l'entramat cultural català del primer quart del segle XX per poder obviar-ne la pertinença. Ara bé —a diferència de l'obra escrita originalment en castellà i francès—, l'obra d'Eugeni d'Ors en català no es difon gairebé mai en format volum, sinó en forma d'articles de diari. Els pocs llibres que publica són sempre reculls d'articles més o menys reelaborats i, a més, se sobreentén que han estat llegits prèviament en el seu format periodístic pel seu posseïdor. És a dir, els llibres publicats en català per Eugeni d'Ors són el subproducte d'una relació prèviament establerta entre lector i escriptor, la finalitat dels quals no és la lectura, sinó la relectura o la mera possessió d'un objecte. Aquest és un fet extraordinari, ja que si bé no són rares les publicacions de reculls d'articles de diaris dels grans autors, sí que ho és el fet que la valoració d'un autor graviti de manera exclusiva i sistemàtica al voltant de la seva producció periodística i, també, de la seva activitat cultural, sense la qual no s'acabaria d'entendre aquesta relació de fascinació. La naturalesa periodística de l'obra orsiana i l'afany intervencionista del seu autor fan impossible avaluar el seu valor literari d'una manera, diguem-ne, normal, ja que la relació que s'estableix entre Eugeni d'Ors i

el seu lector depassa l'àmbit estrictament literari i pren necessàriament una dimensió social.

Per tant, a l'hora d'acostar-se al fenomen Eugeni d'Ors des del marc cultural català no n'hi ha prou amb la lectura de les seves obres —recordi's que la seva edició en volum relligat amaga o traeix el diàleg periodístic que originalment l'ànima—, sinó que es fa imprescindible rastrear, en la mesura del possible, els moviments concrets i les intencions culturals del personatge que les escriu.

Aquest article es proposa donar raó dels processos concursals i burocràtics que emmarquen les condicions sota les quals s'haurà d'efectuar el retorn de la beca concedida per la Diputació de Barcelona a Eugeni Ors el 21 d'abril de 1908. Aquesta beca serà el motiu de l'inici de la producció teòrica orsiana, conformarà el marc de formació intel·lectual i acadèmica del personatge i, en conseqüència, configurarà el material docent dels cursos impartits pel professor de «lògica i metodologia de les ciències» dels Estudis Universitaris Catalans, els quals, malgrat restar inèdits, van tenir, en el moment de la seva lectura, un impacte important i notables repercussions.

Sempre que la referència resulta massa remota al lector, i per adulterar el mínim possible el procés de concessió de la beca, l'article prefereix aportar i transcriure la documentació inèdita sobre el procés custodiada a l'Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona —o publicada al *Boletín Oficial de la Diputación de la Provincia de Barcelona* o a *La Veu de Catalunya*— abans que no pas resumir-la o interpretar-la. En aquest sentit, a banda de constatar l'estreta diguem-ne sintonia i sincronia entre els dictàmens de la Diputació i alguns escrits orsians, considerem d'especial interès la publicació de la carta signada per Eugeni d'Ors el febrer de 1910 i dirigida a Prat de la Riba. Aquesta missiva, que sorprèn per la contenció de l'estil burocràtic impensable en l'Ors, constitueix un autèntic *curriculum vitae* de l'activitat acadèmica i intel·lectual orsiana durant tot el període de fruïció de la beca.

1. La Comissió de Nous Serveis

En primer lloc, cal tenir present la creació i la breu existència de la pintoresca Comissió de Nous Serveis, un organisme creat immediatament després de guanyar les eleccions amb la finalitat d'agilitar la renovació de les qüestions més peremptòries, i potser delicades¹, sense la necessitat de passar per les co-

1 Proposada i aprovada el 21 de maig de 1907 i constituïda el 28 de maig (dividida en cinc ponències: 1. ferrocarrils secundaris, 2. transformació de les escoles provincials en sentit autonòmic, 3. creació de nous establiments. 4. fundació i foment d'institucions relatives a la llengua, la història i altres elements de la cultura catalana i 5. foment de les institucions d'economia social (CENSP4: 1). La pensió d'estudis formaran part de la ponència 4.

missions permanents ordinàries. És clar que, d'una banda, es tracta d'una manera d'agilitar els temes candents sense la feixuguesa burocràtica de consuetud i, de l'altra, d'un procediment que farà tenir, a l'oposició, permanentment a l'aguait. En aquest sentit, és interessant destacar l'astúcia pratiana, perquè la natural invectiva del ple de la Diputació, que va acabar derogant la comissió², no va impedir que impulsés les principals accions perquè va ser creada, entre les quals les beques que ens ocupen. Transcrivim la proposta de creació, que defineix prou bé l'ànim d'urgència executiva que inspirava Prat de la Riba:

proposició:

Tota innovació, tota reforma, tot projecte que signifiqui novetat, en la funcionalitat d'una corporació, xoca sempre amb grans obstacles: els obstacles de la rutina, del precedent, del costum, això és, amb els obstacles que allò vell oposa sempre a allò que és nou.

A aquesta causa de caràcter general, vénen a sumar-se a les corporacions importants altres d'especials, potser secundàries però que contribueixen extraordinàriament a tancar la porta a noves orientacions, com són d'una banda la circumstància de quedar absorbit el despatx de les comissions per la simplicitat d'assumptes ordinaris i no guardar ni tan sols temps material per plantejar i resoldre els problemes complexos que tota nova empresa suposa o planteja; i, d'una altra part, la circumstància que aquests problemes involucrin gairebé sempre qüestions complexes que afecten diferents comissions permanents i, per tant, no poden ser resoltes per una d'elles sense detriment dels drets i prerrogatives de les altres.

És per aquest motiu, que en algunes corporacions s'ha seguit amb èxit el procediment de confiar a una comissió especial l'estudi dels assumptes d'aquesta classe quan s'ha volgut respondre ràpidament a les exigències de l'opinió pública pel que fa a problemes importants.

L'opinió pública espera d'aquesta corporació provincial un període d'intensa activitat i cal correspondre al seu mandat. L'opinió pública espera que donarem un vigorós impuls al problema dels ferrocarrils secundaris i que abordarem decididament el problema de la cultura catalana i de la transformació de les escoles provincials, en tot allò que depengui de la Diputació. És el nostre deure donar immediata satisfacció a aquestes aspiracions.

- 2 Joan Pelfort proposa la seva derogació el 7 de juliol de 1907, perquè cada ponència s'incorpori a la comissió permanent que li pertoca. En la sessió pública de la Diputació provincial del 9 de març de 1909 «el Departament Central va retirar el dictamen que precedeix», certifica el secretari Parés. Fa referència a un dictamen en contra de la proposta de Pelfort del 20 de febrer de 1909, atès que subsisteixen alguns dels problemes que van justificar la seva creació, com la manca de temps material. De tota manera, rebla el document, que la DPB faci allò que millor li escaigui. Allò que millor escaigué a la Diputació fou fer cas omís de la retirada del dictamen. Amb tot, deixant passar els mesos, s'acaba admetent a tràmit, després de la insistència de Pelfort, l'1 d'agost de 1909. I amb la mateixa estratègia de qui dia passa any empeny, no va quedar derogada fins a l'any 1910 (CENSP4: 1).

«Com si en dependís la salvació de la meua ànima o la sort de la Ciutat». Introducció a l'obra teòrica d'Eugeni Ors relacionada amb la Pensió d'Estudis de la Diputació: procés de creació i adjudicació

Basant-nos en aquestes consideracions els Diputats que subscriuen tenim l'honor de proposar al cos provincial l'adopció dels següents acords:

Primer. Es constitueix una comissió especial encarregada de proposar a la Diputació els acords que estimi procedents amb vista a ferrocarrils secundaris, a la transformació de les escoles provincials en sentit autonòmic, a la creació de nous establiments i a la fundació o al foment d'institucions relatives a la llengua, la història i altres elements de la cultura catalana.

Segon. Formaran aquesta comissió el president de cos provincial i vuit Srs. Diputats.

Tercer. Aquesta Comissió podrà distribuir-se en ponències, obrir informacions i assessorar-se en persones tècniques i especialistes.

Palau de la Diputació, 21 maig 1907(CENSP4: 3-4).

Signen: Ramón Albó, Luís Argemí, Jaime Brutau, Jaime Cruells, Santiago Gubern, Buenaventura Mª Plaja, Francisco Pi y Suñer i Joaquín Sostres Rey i el president Prat de la Riba.

2. Contribució orsiana a l'esperit de la redacció de les beques de la Diputació

Respecte de la decisió de la quarta ponència de la Comissió de Nous Serveis de convocar un concurs amb la finalitat de concedir tres beques per estudiar els mètodes d'ensenyança (tècnica, secundària i superior) a l'estranger (cf. *AHDPB* 2282, pp. 3-4), Jardí afirma que «tot fa pensar que el President de la Corporació provincial tingué un especial interès a afavorir econòmicament el corresponsal (no gaire ben retribuït, per cert) del diari *LVC*, del qual ningú ignorava la seva funció d'inspirador» (Jardí 1990, p. 84).

Pel que fa a l'afavoriment econòmic, sabem que la concessió d'aquesta beca gairebé doblaria la retribució d'Eugeni d'Ors³, el qual, des de la corresponsalia a París de *La Veu de Catalunya*, ja anava fent no només mèrits per a l'obtenció de la beca, sinó també contribucions a la redacció del seu contingut.

En concret, atenent a la seva funció d'inspirador, cal destacar dues sèries d'articles: quatre «gloses» sobre la conveniència de formar alguns estudiants en els mètodes d'ensenyament superior a l'estranger, i tres «cròniques» que descriuen el viure científic a París, les quals apareixeran reciclades en la memòria que presentarà a la Diputació en compliment dels requisits.

3 Cf. Castellanos 1981, p. 78, que diu que cobra 150 pessetes mensuals, i *AHDPB*, 2282: 2n acord, on s'afirma que en guanyarà 1.750 l'any.

2.1. «Gloses» sobre la importància del mètode en els estudis universitaris

Aquesta sèrie de gloses, anterior en tres mesos al concurs de la beca (*Gl* 29/10/1907; 30/10/1907; 9/11/1907; 11/11/1907), proven que Eugeni d'Ors va contribuir poderosament a definir el model de pensió que es volia atorgar i a establir alguns dels criteris de ponderació de la pensió a l'estranger. En concret, apareix la necessitat d'enviar pensionats a l'estranger durant llargs terminis de temps i la demanda d'instituir un seminari propedèutic per a futurs pensionats, tot plegat per a l'optimització de recursos i per a la constitució científica de Catalunya (*Mes:MP*, p. 42).

Ors exposa el cas d'un estudiant que es disposa a fer una estada de vuit mesos a Berlín per dur a terme els seus estudis. El glossador assegura que amb vuit mesos només hi ha temps per començar a obrir els ulls, i aleshores haurà de tornar, bo i fingint que ha adquirit uns mètodes i uns coneixements que, en realitat, només ha ensumat de lluny. Creurà que la capacitat intel·lectual i els coneixements científics dels condeixebles són molt superiors als seus. Per contra, Xènius assegura que només li cal una aptitud fàcilment adquirible: «la preparació moral i sentimental al viure científic, la prèvia possessió dels instruments de la ciència, dels mètodes» (*Gl* 29/10/1907), coses que no s'han proporcionat mai en la universitat espanyola (*Gl* 30/10/1907). Uns dies més tard, en la glosa intitulada «en què es parla de quelcom tan imprescindible per a llegir en llatí Plini el jove com per a fer experiments de fisiologia» (*Gl* 9/11/1907), dóna a un corresponsal anomenat Vidal Tarragó, neguitejat per la glosa anterior, alguns consells per treure profit de la seva estada a Berlín. En primer lloc, insisteix en l'expressió «beneït l'intent» (*Gl* 8/9/1906), que ja va fer servir en la glosa sobre l'*Hipòcrita santificat* de Beerbohm. En segon lloc, insisteix en la conveniència de la màxima dilatació en el temps de la pensió d'estudis, a fi que de bon començament l'estudiant es pugui aclimatar, sense patir per un retorn imminent. I així pugui deixar de banda la vana intenció d'assolir la ciència a cops de geni, a força d'intuïció⁴. Segons Xènius, l'estètica de la «Paraula viva» ens han fet creure que al mot s'hi arriba per intuïció, però sense aprendre a declinar no es pot llegir Plini... És a dir, cal mètode i disciplina (*Gl* 9/11/1907). Finalment, demana la institució d'un seminari propedèutic al viure científic que pugui facilitar, ja en origen (cf. *Mes:MP*: pp. 5-45), els mètodes científics de l'ensenyança superior arreu d'Europa, amb el propòsit d'optimitzar la integració dels joves catalans que, cada vegada més, opten per completar la formació a l'estranger (*Gl* 11/11/1907). Tot plegat molt en sintonia i, sobretot, en sincronia amb la redacció de la quarta ponència de la Comissió de Serveis.

4 Cf. *Mes:MP*: [1-4], on tracta de la necessitat d'eines sistemàtiques que, pel fet de trobar-se sempre a l'abast, és innecessari referenciar, com ara el diccionari Baldwin (1901).

2.2. Tres «cròniques» científiques sobre el viure científic a París a La Veu de Catalunya

La primavera de 1906 Eugeni d'Ors va heretar la columna parisenca que el traspàs de Pere Coll i Ratflutis deixava vacant. Cal destacar que, en un primer moment, Eugeni d'Ors no només va seguir la capçalera de les cròniques de París de Coll sinó que també en va adoptar la temàtica i l'estil, per conduir des d'aquí el lector de manera gairebé imperceptible del «viure a París» al «viure 'Científic' a París». Les cròniques (*LVC* 12/11/1907, 19/11/1907 i 23/11/1907), que publica en el lapse de temps que va de la instauració de la quarta ponència de la Comissió de Nous Serveis a la publicació de les bases del concurs públic per atorgar les beques, en són un exemple (cf. *AHDPB* 2282: 3-4, i *BODPB* 29 de febrer de 1908, núm. 52, p. 2, columna dreta). Segons Jardí, «aquests tres reportatges han de ser interpretats més enllà de l'anècdota que contenen, en el sentit de traduir la intenció del seu autor d'oferir al lector de casa nostra una visió de la vida científica de París que pogués contribuir a formar l'ambient necessari per al rigor i l'exigència que calia atorgar a la labor que havia de realitzar, en el futur, el flamant Institut d'Estudis Catalans» (Jardí 1990, p. 82).

Certament, aquestes tres cròniques destil·len fervor, no tant per la ciència com pels usos i costums quotidians de la societat científica. No és el rigor i l'exigència de la ciència allò que destaca en aquests reportatges, sinó certa aurèola mística i un respecte sagrat per tota la faramalla que l'envolta:

No he sabut entrar a la càtedra de Mme. Curie sense que em visités l'ànima una sorda sensació de terror. Figureu-vos que, tot i sent aquelles, hores de migdiada, el gran amfiteatre de Física estava il·luminat artificialment. Unes vastes, espesses i rígides cortines negres cobrien tota l'extensió dels finestrals, decorant així, funeràriament, els murs de l'aula. La llum elèctrica descendia de sota d'unes pantalles de metall, negres també. Al fons, poblada de reflexes estranys, la lluenta negror de tres encerats immensos. Tot això, es bevia claror, ajudat encara pels ombrívols vestits d'una multitud —una vera multitud— amb un cert aire de públic de meetings, endevinada més que vista en la semitenebra de la graderia llarga. Abaix, lluny, la taula doctoral, ornada amb quatre aparells científics, pobres, estrictes, esquelètics, sense un cristall, sense un daurat, sense un reflexe. Entre ells, un magre espectre en dol abatia la lividor d'un visatge a l'apagat aplaudiment amb que el saludava la multitud confosa. Aquest espectre era Mme. Curie (*LVC* 12/11/1908; Ors 1915, p. 370).

No és debades que farà entrar totes tres cròniques en la seva *Mscmcc*, la tercera en apèndix —i amb calçador— sota el títol: «Sobre la disciplina personal en el viure científic». Ors hi descriu la successió a la càtedra d'urologia del Dr. Guyon en favor del Dr. Joaquín Albarran com si es tractés de la investidura d'un abat; compara la comunitat científica amb la benedictina:

El Mestre nou, en tota aquesta força introdueix l'ordre. Com ell amb sos propis treballs il·lustra el nom de Guyon, son mestre, els actuals joves uròlegs il·lustraran amb ses investigacions pròpies el nom d'Albarran. Com ell, sacrificà temps i energies en treballs col·lectius, els interns, els estagiaris de l'hospital Necker examinaran avui malalts, analisaran substàncies, formaran estadístiques, en benedictina obra anònima, per major glòria de l'escola francesa. Tothom, en aquesta harmonia disciplinada, té son lloc, i el coneix. Tothom està inscrit en un grau de jerarquia i sap quins treballs li són obligats, quins permesos i quins inabordables (*LVC* 19/11/1907, citat segons Ors 1915, p. 368).

Tot seguit, descriu l'extracció quirúrgica d'un ronyó, amb la religiositat fervorosa amb què ho faria un devot en trànsit davant la fastuositat de la litúrgia eucarística montserratina:

(...) Aquest dematí l'he vista la legió sagrada, en el blanc i polit amfiteatre de Necker... Entorn de l'Albarran s'agrupaven ajudants, interns, estagiaris, alumnes; i Motz hi era també... Ha estat disposat damunt la taula d'operacions el cos d'una dona jove, gemegant sota l'estupefacció del cloroforme. Els ajudants l'han rentat, aquest cos, i l'han col·locat talment aixís com sobre domassos dels llits pintava Tiziano ses Venus blondes. Després aquest cos ha desaparegut sota draps blancs. Un quadre sol n'ha quedat a l'aire, un quadre del flanc... Allí ha tallat el mestre. Ses mans i ses eines s'han enfonsat allí... Era un cas difícil. Ens alçàvem dels bancs per millor veure. Regnava en tot l'amfiteatre un gran silenci. Tres, quatre paraules del mestre l'interrompien, de tant en tant. L'operació ha durat set minuts. A la fi, mentre els ajudants s'enduien l'operada, el mestre ha avançat fins a la barana nostra, amb una despulla sagnant a la mà. Era un ronyó monstruosament desfigurat per la malaltia. I ell ha dit amb deixos de sa pronunciació espanyola —resumint en una sola simple frase, vint anys d'estudi sobre el funcionalisme renal—: com que aquest ronyó no servia «*plous*», no he vacil·lat en sacrificar-lo (*LVC* 19/11/1907; també dins *Mscmc*; citat segons Ors 1915, p. 369).

Durant aquest període de temps, el paral·lelisme entre la vida devota i el viure científic és evident⁵; l'encunyament de l'expressió «viure científic» és precedida de molt poc temps per una sèrie de «gloses» comentant la *Introducció a la vida devota* de Francesc de Sales⁶. Més endavant publicarà, primer al *Glosari* i tot seguit en un volum en castellà, el *Flos Sophorum*, que esdevindrà el llibre més reeditat en vida de l'autor (*Gl* 12/8-7/10/1912; Ors 1914).

Potser encara és més interessant, però, fer notar que, una vegada obtinguda la pensió, el cronista collarà encara una mica més el lector i el conduirà del «viure 'Científic' a París» al «viure Científic» ras i curt; extingirà gairebé

5 Sobre el misticisme i la religiositat subjacent en el pensament orsià, vegeu Rius 2010, pp. 337-338.

6 Cf. *LVC* (12/11/1907; 19/11/1907 i 23/11/1907) i *Gl* (7/03/1908; 13/03/1908; 20/03/1908; 27/03/1908; 3/04/1908; 10/04/1908; 17/04/1908).

immediatament les cròniques de París i es limitarà a reportar, molt de tant en tant, en primera persona, inicialment cròniques, al final directament debats, dels congressos científics internacionals⁷.

3. El procés de concurs

Tot seguit, presentem el dictamen que proposa la creació de les tres pensions; això ens permetrà traçar alguns punts comuns respecte de l'obra analitzada suara, els quals posen de manifest la implicació orsiana, no executiva, però sí intel·lectual en el disseny de les beques.

Dictamen:

Si les iniciatives adoptades per aquesta Diputació han de produir l'efecte desitjat d'una elevació de la cultura en general, i no només un lleuger augment del nombre dels nostres estudiosos, cal que obeeixin a un ordenament sistemàtic dels seus esforços, destinats no tant a proporcionar una ensenyança lúcida a uns quants joves, com a instaurar definitivament entre nosaltres la vida científica que avui omple i mou l'ànima dels pobles avançats i que troba en aquests òrgans i institucions dels quals avui estem del tot desproveïts i sense els quals tota l'energia i tot l'heroisme esmerçat en l'estudi, es veu reduït a una individualització atomitzadora i a una ineficiència absoluta de la vida del poble en general. Atesa la progressiva complexitat i especialització del saber humà, la ciència constitueix actualment una obra social, per a la qual no n'hi ha prou de comptar amb un nombre determinat de persones il·lustrades que més aviat poden fer poca cosa amb els seus esforços personals, sinó que és necessari un tot organisme de coordinació, col·laboració i disciplina.

El mitjà més apropiat per això són els mètodes científics, poderosos instruments intel·lectuals, absolutament indispensables a tota investigació pròpia, a qualsevol intent d'invençió o descobriment, ja que són la base de la vida científica.

En els nostres centres d'ensenyament actuals, la ciència es dona com quelcom ja fet i les doctrines de la qual es repeteixen constantment; no hi ha ningú que mostri als alumnes com es fa la ciència o els ensenyi a fer-la, que és justament allò que en els països més cultes constitueix el principal objecte de les ensenyances mitjana i superior, ja que per al coneixement dels

7 Després d'obtinguda la beca només publicarà un parell de cròniques de la vida parisenca (*LVC* 19/5/1908; 30/5/1908). Les següents cròniques signades per Eugeni d'Ors ja seran les de «El III Congrés de Filosofia» (*LVC* 8/9/1908; 9/9/1908; 10/9/1908; 14/9/1908; 16/9/1908 i 18/9/1908) i les de «El VI Congrés de psicologia» (*LVC* 19/08/1909; 24/08/1909; 31/08/1909; 2/09/1909). No deixa de ser curiós que les poques cròniques que publicarà entre els dos congressos (*LVC* 30/10/1908; 11/11/1908 i 17/11/1908) les signi Octavi de Romeu.

resultats científics que ja han estat obtinguts, generalment n'hi ha prou amb llibres i revistes.

Fins i tot durant els anys de la primera ensenyança, la pedagogia intenta despertar i desenvolupar la tendència a la investigació personal i substituir, en la mesura del possible, l'exercici mecànic de la memòria per una activitat dirigida a l'observació i l'experimentació del món físic i del món moral. Però això que tot just comença a aplicar-se entre nosaltres, desapareix en l'ensenyament secundari on tot es redueix a una repetició mnemotècnica i, en arribar a la Universitat, el nostre instrumental pedagògic es redueix, gairebé de manera exclusiva, a alguns llibres de text. No obstant això, és a la teoria i a la pràctica dels mètodes, a l'energia de la investigació personal, a allò que els pobles contemporanis han donat major importància i major grau de preparació.

És, per tant, convenient i urgent establir la base de la vida científica estudiant l'organització de l'ensenyança a l'estranger i els mètodes d'investigació. I com que l'ajuntament d'aquesta ciutat ja ha estudiat satisfer una part d'aquesta necessitat enviant a una capital europea un nucli de joves mestres de primària que estudiïn els procediments pedagògics moderns en aquest grau d'ensenyament, és necessari que la Diputació faci el mateix pel que fa als ensenyaments secundari, superior i industrial, avui tan orfes d'aquesta educació metodològica. Aquests pensionats, a banda de rebre educació i d'adquirir disciplina en els mètodes científics moderns, hauran de constituir una mena de comissió informativa situada prop de les autoritats acadèmiques i centres de formació estrangers, que ens pugui proporcionar les notícies i facilitats necessàries per a que el nostre pla d'expansió cultural es desenvolupi de la manera més favorable al seu objectiu.

Per tot això, aquesta Ponència té l'honor de proposar a la Comissió Especial de Nous Serveis, per tal que aquesta al seu torn, ho faci a la Diputació Provincial l'adopció dels acords següents:

Primer: es creen tres pensions a favor d'aquelles persones que determini un jurat qualificat, per tal que els escollits es desplacin fins al punt de l'estranger que els serà indicat, per a estudiar l'organització, procediments i mètodes de l'ensenyament tècnic, secundari i superior.

Segon: aquestes pensions tindran una durada de dos anys, és a dir, quatre semestres. Es fixa l'import de la pensió en 3.500 pessetes.

Tercer: caldrà que els pensionats redactin semestralment una memòria, en la qual hi ressenyaran tot allò que hagin pogut recollir sobre l'objecte del seu estudi junt amb les consideracions que aquest els pugui suggerir.

Quart: per optar a aquestes pensions, s'anunciarà un certamen públic, en el qual els aspirants realitzaran els exercicis que determini el jurat qualificador i que consistiran principalment en demostrar coneixements de l'idioma del país on siguin destinats i, a més, coneixements generals de la matèria que serà objecte del seu estudi.

«Com si en dependís la salvació de la meua ànima o la sort de la Ciutat». Introducció a l'obra teòrica d'Eugeni Ors relacionada amb la Pensió d'Estudis de la Diputació: procés de creació i adjudicació

Cinquè: el jurat el constituirà la Ponència de Fundació i Foment de Institucions de Cultura Catalana, associant-hi les persones que cregui convenients, i

Sisè: Per tal de sufragar aquestes despeses, es consignarà la quantitat de quinze mil pessetes en el proper pressupost extraordinari.

Barcelona 3 de febrer de 1908 (*AHDPB* 2282: 1-3).

Aquest dictamen —que recull totes i cadascuna de les dèries orsianes sobre el viure científic i els mètodes de l'ensenyança— fou aprovat per la Comissió el 3 de febrer de 1908 (signa José Parés), ratificat per la Diputació el 4 de febrer (signa José Parés) i pel governador civil (signa Blanquer) el 7 de febrer, el qual n'autoritza la publicació al *Boletín Oficial de la Provincia de Barcelona* (*BODPB*, 29 de febrer, núm. 52, p. 2, columna dreta).

De tota manera, encara que la inspiració orsiana sobre l'establiment d'aquestes beques resta fora de dubte, és important —per no moure suspicàcies— posar de manifest que Eugeni d'Ors presenta tots els requisits i supera amb excel·lència totes les proves de l'examen: dels dotze aspirants que concorren a la convocatòria Eugeni d'Ors és qui millor compleix els requisits formals establerts en el punt quatre (*AHDPB*, 2282, pp. 47-52). Cosa que no té massa mèrit si es té en compte el fet admès que la convocatòria pretenia afavorir-lo a ell. Però, a més, pel que fa a la satisfacció del sisè punt, deixant de banda el fet que és l'únic aspirant a la pensió per a l'estudi d'estudis superiors⁸, n'hi ha prou de donar un cop d'ull ràpid a la resta de treballs per adonar-se que el seu és el d'expressió més clara, original, polida i, de tros, està força més ben informat que els altres. Passa el mateix pel que fa a les llengües: el 15 d'abril es convoca els aspirants i el jurat a fer les proves de llengües. Ors fa una prova d'anglès que, d'entrada, no sembla una traducció excel·lent, però és l'únic candidat que fa la seva traducció al català. A més, és l'únic que presenta, alhora, una versió literal i una de literària (*AHDPB*, 2282, p. 90). Segons el petit Kroener, l'Ors fa «una media falta y tres cuartos de falta en su traducción al francés y un cuarto de falta en la del inglés» (*AHDPB*, 2282, pp. 95-96). Segons aquest informe tècnic, és qui té el nombre més baix de faltes i, per tant, cal entendre que la millor nota. La candidatura d'Ors és, doncs, impecable. No es pot afirmar el mateix pel que fa a altres candidats que van acabar essent

8 *AHDPB*, 2282, 6, pp. 7-76. Vet aquí una relació dels aspirants —Eugeni d'Ors és el setè— i el títol de llurs memòries: «1. Alfredo Elias i Pujol (que viu a Nova York i només presenta un certificat de baptisme); 2. Emilio Vallés Vidal – Pge Domingo 5, 2n 2a (no es presenta; si més no, no hi ha registre ni de la memòria ni de l'examen de llengües); 3. Juan Matabosch Basols – Bric 33 4t 4a; 4. Antonio Llorens Clariana, Balmes 61, 3r, 1a (memòria en català: *Notes sobre l'organització de l'ensenyança*); 5. Guillermo Busquets Vastravers – Rda. Universitat 29, 2a; 6. Enrique Jardí Miguel – Clarís 35, 1r (memòria en català: *La qüestió de l'ensenyança secundària – Problemas generals – Tipo de segona ensenyança convenient a Catalunya*); 7. Eugenio Ors Rovira – Rda. St. Antoni 57, 3r 1a (memòria: *La crítica i els mètodes de la Ciència contemporània*); 8. Cebrián Montoliu Togores – Carril 141 (St. Gervasi); 9. Juan de Dalmau Domingo – Professor auxiliar d'arts...; 10. Juan Vidal Martí – Corts 596 – 4t.»

pensionats: per exemple, Enric Jardí —pare del biògraf homònim sovint referenciat— no hauria aprovat l'examen de llengua francesa i (*AHDPB*, 2282, p. 96), tanmateix, li fou concedida la beca per als estudis de secundària.

Finalment, el 21 d'abril es pren la decisió pel que fa a les pensions relatives a l'ensenyança secundària i superior:

Després d'un examen minuciós dels mèrits i les aptituds dels interessats, i amb l'assessorament previ de les persones nomenades a aquest efecte per aquest jurat, aquest acorda per unanimitat designar D. Eugeni Ors Rovira per al gaudi de la pensió relativa a l'ensenyament superior, i a D. Enric Jardí Miquel per al de secundària. Es deixa en suspens la resolució de la tècnica fins que es tingui coneixement de l'informe dels tres pèrits (*AHDPB*, 2282, p. 97).

Cal destacar la unanimitat de la designació, la qual cosa no es repetirà en la designació de la beca restant. La tercera beca no es resol fins al 19 de juny. El tribunal format per Prat, Plaja i Corominas —Gubern excusa la seva absència— atorga la pensió per als estudis tècnics a Antoni Llorens (*AHDPB*, 2282, pp. 104 i 98). El procés pel qual s'atorga la pensió d'estudis tècnics mostra certa manca d'entesa dins el jurat: Prat i Plaja (després també Corominas) per una banda, i Gubern per l'altra.

Sigui com sigui, l'ordre de partida per ocupar sengles destinacions és immediata; en la mateixa pàgina de la resolució hi ha una circular on només calia omplir el nom i la destinació, «Sr. D. Eugenio Ors Rovira (París), Sr. D. Enrique Jardí Miquel (Bruselas)», «a fi de que, amb conformitat amb allò descrit en la base 8ª del concurs mencionat, es disposi a sortir a (París-Bruseles), que és el punt de l'estranger designat, per tal que practiqui els estudis de referència, i que indiqui la data que ho verifiqui...» (*AHDPB*, 2282, p. 98).

L'11 de maig Ors indica a Prat de la Riba que ja s'ha instal·lat a París, 27 Rue Jasmin (XVIe), i que sisplau sigui pagat l'estipendi del primer trimestre al seu pare o a Francesc d'Assís Arnau i Ors, per tal de fer front a les despeses de viatge, instal·lació i subsistència dels primers mesos. El 21 de maig, Prat aprova la bestreta de 865 pessetes que demana Ors (*AHDPB*, 2282, p. 100). Sembla que, en general, els pagaments es fan puntualment i amb fluïdesa. Només cap al final de la beca, l'abril de 1911, trobant-se a Florència, Ors nota un retard en el pagament (Ors 1997, p. 240), però és a causa de la «poste restante» (Ors 1997, p. 245).

Per tant, malgrat les petites arbitriarietats en la concessió de la beca a Jardí i Llorens —o precisament perquè el dossier de disposició pública registra aquestes anomalies—, podem afirmar que el concurs públic i el desenvolupament de les beques es fa, des del punt de vista administratiu, d'una manera prou transparent.

4. El *curriculum vitae* d'Eugeni d'Ors presentat a la Diputació

Igualment destacable és l'escrupolositat que mostra Ors a l'hora de satisfer les exigències burocràtiques al llarg del període cobert per la pensió. En aquest sentit, la carta que dirigirà a Prat de la Riba, a manera d'instància, amb la finalitat d'obtenir una pròrroga de sis mesos, constituirà un document cabdal per a la vertebració del corpus teòric orsià que pretenem emmarcar. D'una banda —des d'un punt de vista bibliogràfic— aquest document ens oferirà una exposició molt detallada de tots els mèrits, de totes les tasques, investigacions, publicacions i activitats de tota mena que el pensionat ha dut a terme durant l'acompliment d'aquesta beca; es tracta d'un autèntic *curriculum vitae*. De l'altra banda, la redacció del document també és important des d'un punt de vista biogràfic: tant la formalitat extrema com l'exhaustivitat en l'enumeració dels mèrits propis mostren trets fonamentals de la personalitat del nostre autor. També tindrem oportunitat de mostrar l'habilitat de rendibilitzar els mèrits, cosa imprescindible a l'hora de redactar un currículum:

L'infraescrit, encarregat per la Exma. Diputació provincial de Barcelona, en virtut del concurs públic, celebrat el mes d'abril de 1908, de la missió d'estudiar a l'estranger els mètodes de l'ensenyança superior, a V. E. acut respectuosament avui en sol·licitud de que li sia prorrogada, fins al 31 de desembre d'aquest any, la pensió d'estudis que, dintre dels límits de l'acord —convocatòria de l'esmentat concurs—, ha de terminar-se el pròxim maig de 1910.

Durant el temps en què ha vingut desempenyant aquesta missió, i en compliment de sos fins, l'infraescrit ha visitat les Universitats de París i Toulouse, a França, les de Bruxelles (lliure i nova), les de Gant i Louvain, a Bèlgica; la de Heidelberg, a Alemanya; la de Gèneve i la de Lausanne (vella i nova) a Suïssa; havent-se informat detingudament en totes de sa organització i procediments docents. A la Universitat de París ha acomplit l'infraescrit assídues estades d'estudis, aixís com als demés centres d'ensenyança superior de la capital de la França, consagrant-se especialment a la lògica i als mètodes de les ciències filosòfiques, biològiques i psicològiques. Ha seguit atentament els cursos de la Sorbona i del Colegi de França dedicats a l'epistemologia, a la metodologia i a la biologia. En abdós establiments, i a més a l'Institut Catòlic de París i als laboratoris de l'Assil de Sainte Anne i de l'Assil de Villejuif agregat a l'Ecole d'Arts, ha treballat en la psicologia i especialment en la psicologia experimental. Ha seguit, per altra banda, ademés, com a assistent estranger, a les sessions, i alguna volta a les tasques de la «Société de Philosophie», de la «Société de Biologie», i del «Institut général psychologique» de París.

Mentre realisava aquests treballs, l'infraescrit, considerant el deute que té contret envers sos compatricis, i no volent atardar la comunicació a son país d'alguns dels coneixements que sos viatges li hagin pogut valer, ni dels resultats d'algunes investigacions personals per ell empreses, ha donat —dintre dels estrets límits de temps possibles— alguns cursos públics a Barcelona. Nome-

nat, en agost de 1908, professor de «Lògica i Metodologia de les Ciències» a l'Institut d'Estudis Universitaris Catalans, ha inaugurat sa ensenyança, en abril de 1909, ab quatre conferències d'introducció, en què exposa la teoria i els mètodes de la lògica biològica; i ha continuat aquella en desembre de 1909 ab quatre conferències més, sobre la psicologia de l'atenció, prefaci d'altres conferències a venir sobre la lògica de l'atenció. Ademés, i tenint present el caràcter pràctic que, dins la pedagogia universitària estrangera solen revestir aquestes ensenyances, i per avessar sos alumnes a l'empleo dels mètodes experimentals, ha organitzat, l'infraescrit, ab la cooperació d'un nucli d'amadors i d'algun facultatiu meritíssim, un annexe a son curs dels Estudis Universitaris Catalans, un «Seminari de Lògica Biològica», que porta fets fins ara tres treballs d'ordre experimental: una enquesta psicològica sobre la vocació dels infants a Catalunya, que ja ha reunit més de 500 documents, i els ha classificat i ordenat; una prova, segons el mètode americà dels *tests* sobre l'atenció, prenent per subjecte alguns correctors d'impremta; i una sessió de laboratori, verificada al de fisiologia d'aquesta Facultat de Medicina, per a l'estudi de la influència dels processos mentals en els moviments respiratoris. Els programes i documents sobre aquests cursos i treballs han estat o seran publicats a la *Revista dels Estudis Universitaris Catalans*. Un resum de les conferències introductòries ha aparegut ademés als *Archives de Neurologie* de París.

Complint una de les condicions de la missió que li va ser confiada, l'infraescrit ha remès periòdicament, a l'Exma Diputació de Barcelona, memòries referents als objectes de sos estudis. La memòria de concurs, aon se resumeixen les idees dels moderns autors sobre l'Epistemologia, fou depositada als arxius de la Diputació pel març de 1908, i an ella n'han seguit d'altres, corresponents als tres trimestres vençuts: l'una, detallant la organització i programa d'un curs-tipo de caràcter propedèutic general, que servís per introduir als alumnes de l'ensenyança universitària els estudis de les especialitats científiques; una segona memòria, contenint dos treballs, presents al Congrés de Filosofia de Heidelberg; i una tercera, sobre lògica biològica.

Ha assistit per altra banda, l'infraescrit, portant representació de Catalunya, a dos congressos científics: al III de Filosofia (Heidelberg—1908) i al VI de Psicologia (Géneve—1909). [Al Congrés de Heidelberg presentà dues comunicacions, en l'una, —«El residu de la mesura en la ciència per l'acció»— fa la crítica del pragmatisme contemporani. Aquesta comunicació ha estat publicada en fascicle apart per l'editor Karl Winter de Heidelberg, i ha aparegut traduïda al butlletí dels Estudis Universitaris Catalans de Barcelona i al *Boletín de la Institución Libre de Enseñanza* de Madrid; l'ha resumida la *Revue de Metaphysique et de Morale*, de París, i l'han senyalada altres revistes. La segona comunicació al Congrés de Filosofia —«Religio est libertas»— senyala, dintre el camp exclusivament epistemològic, els límits forçosos del determinisme científic, s'hi pretén estudiar la Religió com a fenomen psicològic. Aquesta segona comunicació fou discutida al Congrés pels senyors Waldapfel, professor de l'Institut de Budapest i M. Norero de París. L'ha insertada, traduïda pel Prof. Giovanni Vidari, la *Rivista filosofica* italiana (març – abril 1909); l'ha publicada en fascicle l'editor

«Com si en dependís la salvació de la meua ànima o la sort de la Ciutat». Introducció a l'obra teòrica d'Eugeni Ors relacionada amb la Pensió d'Estudis de la Diputació: procés de creació i adjudicació

Formiggini, de Mòdena; l'han resumida la *Revue de Métaphysique et de Morale* de París i els *Annales de Philosophie chrétienne*, també de París, i l'han discutida i senyalada altres revistes]⁹.

Al Congrés de Psicologia, l'infraescrit presentà un resum de ses investigacions sobre fets lògics considerats com a fenomen d'immunitat. Aquesta comunicació fou discutida al Congrés pel Prof. Madây, de la Universitat de Ginebra, i Anthropos de París. Ha estat publicada pels *Archives de Neurologie* de París, i està reimprimint-se en fascicle, pels editors Blond i Bougault. Figurarà ademés, aixís com les dues del Congrés de Filosofia, a els respectius volums de *Comptes-rendus*.

A part d'aquests treballs escrits, s'atreveix l'infraescrit a senyalar alguns treballs de Laboratori, acomplits per ell al de la secció d'homes de l'asil de Villejuif, sobre la lògica en les malalties mentals, la lògica en el somni, la lògica i el llenguatge articulat, aixís com la seva col·laboració en articles i notes bibliogràfiques a vàries revistes d'Espanya i de l'estranger; una versió castellana de l'obra filosòfica de Blas Pascal, actualment en curs d'impressió per l'editor Garnier, de París, i un assaig psicològic en francès, sobre les relacions entre l'activitat lògica i l'articulació fonètica, que ha de formar part de la «Biblioteque de Psychologie experimentale et de Metapsychie» de l'editor Blond, de París.

L'infraescrit sotmet la relació d'aquests treballs a la il·lustrada consideració de V. E., en espera de que se li voldrà acordar la sol·licitada pròrroga, que pensa esmerçar, si li és concedida, en una estada d'estudis a Alemanya, en la visita a algunes universitats alemanyes, en la continuació de sos treballs sobre lògica i biologia, i en la preparació d'una digna representació nacional al pròxim Congrés de Filosofia de Bologna.

Mercè per la qual l'infraescrit restarà altament reconegut.

Déu guardi a V. E. molts anys.

París, 1[...] de febrer de 1910.

Eugeni d'Ors

27, rue Jasmin

París – XVIe

Excm. Sr. President de la Diputació provincial de Barcelona (*AHDPB*, 2282, pp. 142-145).

El 23 de març Prat accepta la petició d'Ors i decideix prorrogar la pensió mig any amb un estipendi de 1.500 pessetes que, segons els registres provincials, es deduiran d'una partida de 6.000 pessetes per a un professor d'alemany que no es va gastar sencera (*AHDPB*, 2282, pp. 146-148).

Sense tenir parangó, podríem considerar que l'exhaustivitat curricular i el to distant i higiènic de la missiva d'Eugeni d'Ors correspon a les exigèn-

9 (...) Indica un fragment parafrasejat a *McllIs*.

cies del tracte burocràtic que escau a l'administració, però sembla que —en nom, suposem, d'una major eficiència i celeritat executiva— els despatxos a la corporació provincial s'agiliten cada vegada més, fins i tot a risc de perdre les formes: sabem que el 15 de març E. Jardí —que es troba a Londres amb les mans buides— decideix escriure una carta, molt breu i en un to molt personal, a Prat (*AHDPB*, 2282, p. 149); també demana —si no ben bé una pròrroga— qualsevol mena de consell, suport o auxili al president de la Corporació. De fet, sembla que es tracta d'una carta de caràcter personal —adreçada a un amic confident, més que a la Presidència de l'Excel·lentíssima Diputació— en què li relata una situació extremament precària i demana consell sobre què pot fer... No demana explícitament una pròrroga de la beca. Tanmateix, Prat admet la carta —insistim, desesperada— oficialment a tràmit, com si es tractés d'una instància oficial a l'administració i, a data del 23 de març de 1910, accepta —de fet, concedeix sense petició formal— la pròrroga, a pagar de la mateixa partida que l'anterior. En aquest cas, però, la pròrroga només serà de tres mesos (*AHDPB*, 2282, pp. 150-151).

Volem dir que l'escrupolositat i minuciositat de la sol·licitud orsiana responen a una exigència personal de l'autor, i no a un requisit exterior imposat per l'administració. Cosa que, al nostre entendre, prova la importància que Ors donava a la tasca associada a la pensió i suggereix un gran esmerç en l'acompliment dels resultats. Per tant, pensem que hem de prendre els treballs citats en el document precedent com a importants.

Hi ha un testimoni sobre l'esforç i dedicació amb què emprèn la redacció de les memòries. Ors escriurà a Maragall, en una carta datada l'1 de març de 1909:

He estat fins fa poc escrivint a tota màquina la primera de les Memòries trimestrals a què m'obliga la meva Pensió de la Diputació, i que ja venia retardada d'ençà de l'any nou. Feina trista, aquesta, perquè hom coloca —malgrat totes les precaucions!— esforç, esperit i amor en una cosa que no ha de llegir ningú... I no hi ha remei. Jo he provat de fer-ho d'altra manera: he provat d'omplir d'esma un centenar de pàgines que ha de podrir-se en els arxius provincials, i no he pogut. Un estrany imperatiu d'escrúpul m'obliga a tot instant a fer les coses més odioses, ab tant conte com si d'elles dependís la salvació de la meva ànima o la sort de la Ciutat (Ors 1997, p. 187).

Per tant, no descartem —encara que ens sembli exagerat— que, bo i exhumant aquests documents —mig bords— dels arxius de la Diputació, contribuïm a salvar, de retruc, l'ànima del seu autor —que prou li convindria—, i propiciem millors auguris a la sort de la Ciutat —no per menys invisibles, menys necessaris.

5. A tall de conclusió

Si es té en compte que la inquietud per incidir en una reforma de l'ensenyament superior universitària apareix com un element central, que domina l'acció orsiana des del primer moment de la seva carrera; la seva primera intervenció pública documentada versa justament sobre aquesta temàtica (Pérez 2014, pp. 30-42). Si, a més, es té en compte que ho fa d'una manera constant a través dels anys i independentment de la publicació on eventualment escrigui. Contràriament a la visió canònica que habitualment es té de l'Ors, no resultaria exagerat afirmar que Eugeni d'Ors supedita el talent periodístic a les ambicions acadèmiques. La qual cosa situa la documentació que acabem de presentar i el corpus teòric que s'hi relaciona —especialment en el *curriculum vitae*— en l'epicentre de la producció orsiana.

Ja des del seu inici com a personatge públic, al I Congrés Universitari Català de 1903, Eugeni d'Ors apareix vinculat al programa de renovació universitària, i ho fa representant la Federació Escolar Catalana, òrgan vinculat a la Lliga Regionalista de Prat de la Riba. Les afinitats entre les consideracions orsianes sobre els estudis a l'estranger i els dictàmens de la Diputació, en aquest sentit, vindrien de lluny. Per tant, sembla clar que la influència i intervenció orsiana en el programa d'instrucció pública de la Lliga és anterior a la publicació del *Glosari*, la qual cosa el presenta, ja des de l'inici, com un actiu intel·lectual programàtic abans que com a divulgador d'idees i ho faria especialment vinculat a l'estudi d'aplicació dels models universitaris i de les metodologies pròpies de l'ensenyança superior. Aquest és el tema de la ponència defensada en el I Congrés Universitari Català i coincideix amb la missió encomanada per la Diputació de Barcelona en tant que pensionat. És aquest projecte de la Lliga el que l'acabarà vinculant a *La Veu de Catalunya* i no a l'inrevés.

La concessió d'una pensió d'estudis —i, més endavant però com a fruit d'aquesta, el nomenament de professor dels Estudis Universitaris Catalans— atorguen a Eugeni d'Ors la possibilitat de passar de ser un mer corresponsal observador dels fets, a un delegat institucional. Aquest fet el posa en contacte directe amb els entorns acadèmics més importants. Ors sabrà treure profit d'aquesta possibilitat d'agència: participarà en congressos internacionals aportant-hi comunicacions; i, com a retorn de la pensió, professarà a Catalunya cursos sobre els coneixements adquirits a l'estranger. L'adquisició de coneixements científics, literaris i culturals de primera mà que obtindrà a l'estranger, juntament amb la possibilitat de transmissió d'aquests coneixements que li ofereixen els EUC, donaran a Eugeni d'Ors un prestigi inèdit fins aleshores a Catalunya.

Obra citada

- Castellanos i Vila, Jordi (1981), «Memòria d'Eugeni d'Ors: Noucentisme i censura (a propòsit de les cartes d'Eugeni d'Ors a Raimon Cassellas)», *Els Marges. Revista de llengua i literatura*, 22-23, pp. 73-95.
- Jardí i Casany, Enric (1990 [1966]), *Eugeni d'Ors: obra i vida*, Quaderns Crema, Barcelona.
- Ors, Eugeni (1914), *Flos sophorum. Ejemplario de la vida de los grandes sabios (trad. de Pedro Llerena, con Prefacio de Palau Vera y dedicatoria del autor a Enrique Prat de la Riba)*, Seix y Barral, Barcelona.
- (1915), *Glosari MCMVII*, Barcelona.
- (1997), «Epistolario inédito», a Vicente Cacho Viu, *Revisión de Eugenio d'Ors*, Quaderns Crema, Publicaciones de la Residencia de Estudiantes, Barcelona.
- Pérez i Flores, Víctor (2014), *Estudi i edició de: Eugeni d'Ors: curs sobre els fenòmens de l'atenció. Hivern de 1909*, tesi doctoral UdG.
- Rius, Mercè (2010), «Ors i el misticisme del segle XX», a Josep Maria Terricabras (ed.), *El pensament d'Eugeni d'Ors*, Documenta Universitària, Girona.

Abreviatures

- AHDPB, 2282: Memòria de les pensions per a l'estudi dels mètodes d'ensenyança a l'estranger, AHDPB, lligall 2282.
- BODPB: Boletín Oficial de la Diputació Provincial de Barcelona.
- CENSP4: Dictamen de la Ponència 4 de la Comisión Especial de Nuevos Servicios. AHDPB, lligall 2282.
- Gl (dd/mm/aaaa): Glosari.
- Disponible a: <http://mdc2.cbuc.cat/cdm/search/collection/veup1/searchterm/Any/field/title/mode/exact/conn/and/order/title/page/3>.
- LVC: La Veu de Catalunya.
- Disponible a: <http://mdc2.cbuc.cat/cdm/search/collection/veup1/searchterm/Any/field/title/mode/exact/conn/and/order/title/page/3>.
- McIIIs: Eugeni d'Ors, Memòries corresponents als I i II semestres. AHDPB, lligall 2282.

«Com si en dependís la salvació de la meva ànima o la sort de la Ciutat». Introducció a l'obra teòrica d'Eugeni Ors relacionada amb la Pensió d'Estudis de la Diputació: procés de creació i adjudicació

Mes:MP: Eugeni d'Ors, Els mètodes de l'ensenyança superior: Missió a París. AHDPB, lligall 2282.

Mscmcc: Eugeni d'Ors, Memòria sobre la crítica i els mètodes de la ciència contemporània. AHDPB, lligall 2282.

